

Yrittäjyysalan työelämätoimikunnan tilannekuva 2018-2019

Yrittäjyysalan työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta.

Vuoden 2018 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2019 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2019 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2020 alkuvuodesta. Tarkistettujen suoritustietojen julkaisusta myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla.

Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle.

Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustiedot

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	2018		2019	
	koko tutkinto	Tutkinnon osat	koko tutkinto	Tutkinnon osat
Yrittäjän ammattitutkinto	1055	2846	978	2927
Yritystoiminnan kehittämisen osaamisala	331		476	
Yritystoiminnan suunnittelun ja käynnistämisen osaamisala	464		360	
Tyhjä	259		142	
Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto	204	611	227	594
Yhteensä	1259	3457	1205	3521

Opiskelun tavoite tutkinnon osittain (määrä)	2018		2019	
	tavoitteena koko tutkinto	tavoitteena tutkinnon osa/osia	tavoitteena koko tutkinto	tavoitteena tutkinnon osa/osia
Yrittäjän ammattitutkinto	2749	97	2820	107
Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto	611	0	591	3
Yhteensä	3360	97	3411	110

*Tiedot poimittu 25.2.2019 (vuoden 2018 osalta) ja 15.1.2020 (vuoden 2019 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen. Tutkinnon osien suoritukset eivät sisällä paikallisina ilmoitettuja tutkinnon osia.

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Yrittäjän ammattitutkinnon ja yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon suoritusmäärät ovat edelleen erinomaisen hyvällä tasolla ja suoritusmäärät ovat kasvussa. Kahden tarkasteluvuoden (2018-2019) keskimääräiset suoritusmäärät ovat Yrittäjän ammattitutkinnossa 21 %, korkeammat kuin reformia edeltävän kahden vuoden (2016-2017) keskimääräiset suoritusmäärät. Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa vastaava kasvu on 14 %.

Yrittäjän ammattitutkinnossa tutkintojen suorittamisessa tavoitteena on pääasiallisesti koko tutkinnon suorittaminen. Osatutkintotavoitteisia suorituksia on kuitenkin 8-9 % kaikista suorituksista. Yritysneuvojan erikoisammattitutkintoa suoritetaan lähes yksinomaan siten, että tavoitteena on koko tutkinto.

Yrittäjän ammattitutkinnossa suosituimmat tutkinnon osat ovat: Myynti ja markkinointi (515), Tuotteistaminen (412) ja Taloushallinto (329).

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon suorittajamäärät ovat kasvaneet n. 14 %. Kannattako tutkinto poistaa tutkintojärjestelmästä? Havaintonamme on myös, että Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon suoritusmäärät ovat kasvaneet n. 14 %. Pohdimme edelleen, että onko järkevää poistaa tutkintojärjestelmästä tutkinto, jonka kysyntä kasvaa ja jolle on tarvetta eripuolilla valtakuntaa. Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon järjestäminen on varsin keskittynyttä muutamalle järjestäjälle, kolmen suurimman järjestäjän osuus oli v. 2018: 86 % ja v. 2019: 90 %. Tämä kuvastanee hyvin sitä tilannetta, että tutkinnon järjestäminen vaatii erikoistunutta osaamista.

Marginaalisesti suoritettut tutkinnot ja osaamisalat

Yrittäjän ammattitutkinto osaamisaloittain tarkasteltuna tutkintosuoritukset ovat jonkin verran vähentyneet yritystoiminnan suunnittelun ja käynnistämisen osaamisalalla. Tähän on ainakin osaltaan vaikuttanut se, että työvoimakoulutuksina toteutettaviin yrittäjäkoulutuksiin ei välttämättä sisälly tutkintoa, koska niistä osa toteutetaan valmentavina koulutuksina ilman tutkintoja. Vastaavasti yritystoiminnan kehittämisen osaamisalan suoritukset ovat lisääntyneet, mikä merkitsee sitä, että suorittajista yhä suurempi määrä on toimivia yrittäjiä.

Koskijärjestelmän puuttuvat (=tyhjät) tiedot osaamisalojen suorittamisesta vaikeuttavat osaamisaloittain tapahtuvaa tulkintaa. Tyhjät kohdat johtuvat mahdollisesti kirjausvirheistä.

Yrittäjän ammattitutkinnon osia suoritetaan myös osaksi toista tutkintoa. Tämän johdosta osatutkintojen määrät tulevat kasvamaan.

Tutkintojen järjestäminen

Tutkinto	Järjestämisluvut	Aktiiviset järjestäjät
Yrittäjän ammattitutkinto	55	50
Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto	14	7
EI SISÄLLÄ SIIRTYMÄAJALLA OLEVIA TUTKINTOJA		

**aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä/oppilaitokselta kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2018 tai 2019 vuonna toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella. Tiedot poimittu 25.2.2019 (vuoden 2018 osalta) ja 15.1.2020 (vuoden 2019 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen.*

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämislupien määrissä

Yrittäjän ammattitutkinnon osalta järjestämisluvat ovat vähentyneet 57:stä kahdella eli 3,5 %, tämä johtuu koulutuksen järjestäjien yhdistymisistä.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon järjestäjät ovat lisääntyneet vuoden 2018 alusta yhdellä.

OKM on myöntänyt järjestämisluvan yhdelle uudelle koulutuksen järjestäjälle 1.5.2019 alkaen.

Hakemus syksyllä 2018, työelämätoimikunnan käsittely ja puoltava lausunto 4.12.2018 kokouksessa.

Tutkintojen järjestäminen

Yrittäjän ammattitutkinnon suorituksia oli v. 2018: 44/56 eli 79 %:lla koulutuksen järjestäjistä ja vuonna 2019: 37/55 eli 67 %:lla koulutuksen järjestäjistä. Todellisia järjestäjiä oli siis vuonna 2019 vähemmän kuin v. 2018.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon osalta järjestäjiä oli vuonna 2018: 7 kpl eli 54 % ja vuonna 2019: 6 kpl eli 43 % järjestäjistä. Todellisia järjestäjiä oli siis vuonna 2019 vähemmän kuin vuonna 2018.

Tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakaantuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Yrittäjän ammattitutkinnossa kymmenen suurinta järjesti tutkinnoista v. 2018: 69 % ja v. 2019: 67 %.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa tutkintosuoritukset ovat jakaantuneet järjestäjittäin tasaisemmin vuonna 2019 kuin vuonna 2018.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Toimialan molemmissa tutkinnoissa maantieteellinen kattavuus on hyvä. Toki järjestäjäverkon maantieteellisessä jakaantumisessa näkyy väestön alueellinen painottuminen. Yrittäjän ammattitutkinnossa järjestäjiä on kaikissa muissa maakunnissa paitsi Kainuussa. Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa järjestäjiä löytyy 10 maakunnan alueelta, toki verkko on Pohjois-Suomessa harva. Järjestämisen alueellista kattavuutta täydentää se, että pari koulutuksen järjestäjää järjestävät tutkintoja lähes valtakunnallisesti. Valtaosa järjestäjistä on suomenkielisiä. Ruotsinkielisiä järjestäjiä on Yrittäjän ammattitutkinnossa 6 kpl ja Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa 2 kpl.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Näytön suorituspaikat ovat v. 2019:

Yrittäjän ammattitutkinto: 422/2146 eli oppilaitosnäyttöjä on 19,7 % kaikista näytöistä

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto: 3/257 eli oppilaitosnäyttöjä 1 % kaikista näytöistä

Arvioinnista ovat päättäneet tutkinnonosittain v. 2019:	YAT	YNEAT
Ei tietoa	703	325
Kaksi opettajaa	62	3
Muu koulutuksen järjestäjä ja opettaja	5	
Opettaja	124	45
Työnantaja/työelämänedustaja	2	
Työnantaja/työelämänedustaja ja muu koulut. järj. ed.	6	
Työnantaja/työelämänedustaja ja opettaja	2021	221
Työnantaja/työelämän ed, työntekijä ja opettaja	1	
Työntekijä ja opettaja	3	
Yhteensä	2927	594

Amis-palautteen keskiarvot:

Tutkinto	aloituskysely/HOKS	päätökysely/näytöt
Yrittäjän ammattitutkinto	4,2	4,5
Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto	3,8	4,3

**opiskelijapalautteen tarkastelujakso on 7/2018 – 9/2019. Arviointiasteikko 1-5, jossa (5) täysin samaa mieltä, (4) jokseenkin samaa mieltä, (3) osin samaa osin eri mieltä, (2) jokseenkin eri mieltä, (1) täysin eri mieltä*

Pohdintoja

Osaamisen arvioinnin kaksikantaisuuden toteutuminen

Osaamisen arviointi on toteutunut pääsääntöisesti kaksikantaisesti ohjeiden mukaisesti. Tätä tukevat myös vierailukäyntiemme empiiriset havainnot. Vierailukäynneillä arviointipäätöksen tekemisestä on keskusteltu ja tekemistä on tarkastettu laadituista dokumenteista. Kaikissa tapauksissa on todettu, että arviointipäätös on tehty kaksikantaisesti. Harmillista on suuri puuttuvan tiedon osuus.

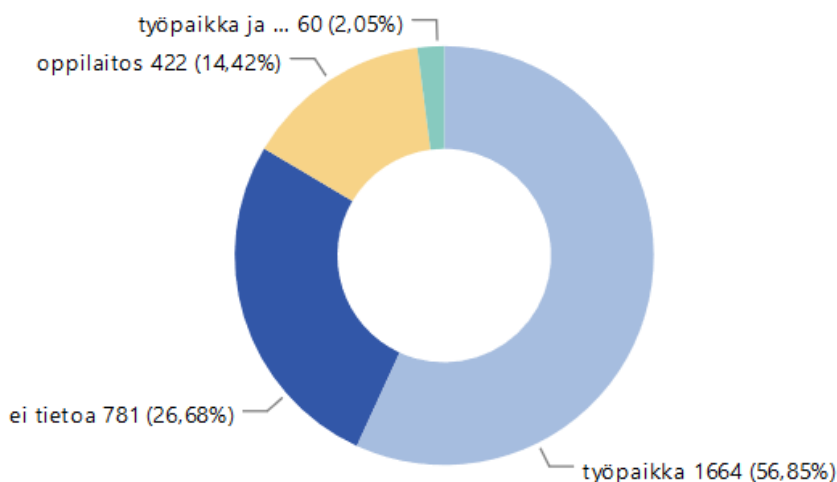
Kun pois luetaan puuttuvat tiedot, Yrittäjän ammattitutkinnon näytön suorituspaikka on työpaikka 80,3 %:lla näytöistä ja oppilaitos 19,7 %. Ei tietoa tilaston kohta on suuri, peräti 27 %:a, jonka suurta osuutta ihmettelemme.

Vierailukäynneillä on kuitenkin kaikissa tapauksissa todettu, että osaaminen osoitetaan näytöissä, jotka rakentuvat joko oman yritystoiminnan kehittämiseen (toimivat yrittäjät/yritykset) tai oman yrityksen suunnitteluun ja käynnistämiseen (aloittavat yrittäjät/yritykset) liittyvissä työtehtävissä eli työpaikoilla. Sen sijaan tutkinnon osan arviointi ja arvioinnista päättäminen voi sitten toteutua käytännön syistä oppilaitoksen tiloissa, mikä sitten kirjataan myös näytön suorituspaikaksi.

Yrittäjän ammattitutkinto (2019)

Näytön suorituspaikka

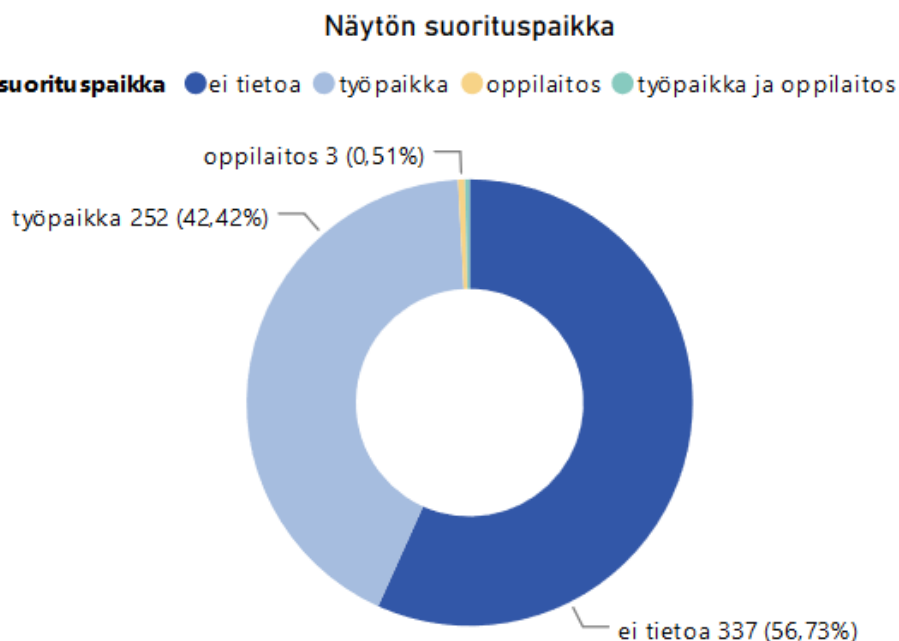
Näytön suorituspaikka ● työpaikka ● ei tietoa ● oppilaitos ● työpaikka ja oppilaitos

Kun pois luetaan puuttuvat tiedot, Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon osalta näyttöjen suorituspaikkana on yksiselitteisesti työpaikka 99 %, oppilaitos vain 1 %. Ei tietoa näyttöpaikasta -osuus on tässäkin tutkinnossa suuri, 57 % kaikista suorituksista. Tilastointia pitää pystyä tältä osin parantamaan.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon arvioinnista päättämisessä toteutuu kaksikantaisuus hyvin. Tosin tässäkin tulkintaa häiritsee suuri puuttuvien tietojen osuus.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto (2019)

Perustelut oppilaitoksissa järjestettävälle näytöille

Vierailukäynneillä on perehdytty näyttöjen toteutukseen sekä osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien, näyttöihin liittyvän dokumentaation ja käytyjen keskustelujen perusteella. Näiden perusteella kaikki näytöt järjestetään molemmissa tutkinnoissa työpaikoilla aidoissa työtehtävissä tai työprosesseissa.

Arviointeja toki tapahtuu usein oppilaitoksissa järjestettävissä tilaisuuksissa ja ne sitten voidaan kirjata monesti virheellisesti näyttöpaikoiksi.

Huom! Koski-järjestelmässä on edelleen aivan liian paljon virheellisiä kirjauksia, jotka näkyvät sitten puuttuvana tietona. Tästä pitää päästä eroon. Yritystoiminnan suunnittelun ja käynnistämisen osaamisalan suorittavilla ei tyypillisesti vielä ole y-tunnusta, tämäkin voi "vääristää" kuvaa oppilaitoksessa suoritettavien näyttöjen suuntaan. Lisäksi yhden opettajan arvioimat tutkinnon osat saattaisivat olla tunnustamisen kautta tehtyjä suorita siirtoja (esim. tutkinnon osa toisesta perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinnoista).

Yleistykset oikaisupyynnöistä

Yrittäjyyssalan työelämätoimikunnalla ei ole ollut oikaisupyynnöitä tarkastelukaudella 2018 - 2019.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Vierailukäynnejä tehty vuosina 2018 -2019 yhteensä viiden (5) koulutuksen järjestäjän luona. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien toimivuus ja laatu ovat parantuneet selkeästi.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

AMIS -palautteen näyttöjen keskiarvot ovat: Yrittäjän ammattitutkinnossa: ka 4,5 (vaihteluväli 3,7 – 5,0) ja Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa ka 4,3 (vaihteluväli 3,8-5,0)
Opiskelijoiden antamat palautteet ovat molempien tutkintojen näyttöjen osalta hyviä, toki järjestäjäkohtaisia eroja on. Verrattuna suoritettujen tutkintojen määrään, AMIS -palautteen vastausprosentti näyttää jäävän alhaiseksi. Se on ehkä jotain n. 30 %. Palautteenanto/vastausprosentti olisi saatava nousemaan. Amis-palautekysely ei sovellu kaikilta osin parhaalla mahdollisella tavalla aikuisopiskelijoille kysymysten sisällön ja asettelun näkökulmasta. Eikä AMIS -niminen palaute ole aikuisopiskelijoille houkutteleva eikä kohderyhmää kuvaava. Ehdotamme AMIS -palautejärjestelmän nimenmuutosta aikuisopiskelijoillekin (joilla usein akateeminen tausta) paremmin sopivaksi.

Hyvät käytännöt

Opiskelijan ohjaus on hyvää ja tehokasta. Ohjaukseen liittyy hyvä kirjallinen ohje henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimiseksi.
Näytöt järjestetään työpaikoilla käytännön työtehtävissä.
Hyvä yhteistyö työelämän kanssa.

Kehittämiskohteita järjestäjien toiminnassa

Tutkintokohtaisen osaamisen osoittamisen suunnitelman laatiminen.
Henkilökohtainen osaamisen osoittamisen suunnittelun ohjeistuksen kehittäminen.
Henkilökohtaistamisen edelleen kehittäminen.
AMIS -palautteen vastausaktiiviteetin nostaminen.

Tutkintojen perusteiden toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus

Yrittäjän ammattitutkinnon perusteet on koettu koulutuksenjärjestäjien taholta toimivaksi kokonaisuudeksi. Päivitystarpeita kuitenkin on ja ajankohtaistamista (digimarkkinointia ym.) kaivataan.
Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon tarve on edelleen olemassa. Perusteiden sisältöönhan on ollut runsaasti muutostoiveita sekä opiskelijoilta että koulutuksen järjestäjiltä. Tutkinnon suoritukset ovat olleet nousussa, kuten edellä kuvattiin.

Valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa

Valinnaisuus toteutuu molempien tutkintojen osalta erittäin hyvin.
Yrittäjän ammattitutkinnossa suosituimmat valinnaiset tutkinnon osat ovat: Myynti ja markkinointi (515), Tuotteistaminen (412) ja Taloushallinto (329). Kaikkia Yritysammattitutkinnon valinnaisia osia on valittu suoritettuihin tutkintoihin. Lisäksi tutkintoihin on poimittu osia useista muista tutkinnosta, jopa kymmenestä (10) muusta tutkinnosta.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon tarve on edelleen olemassa. Perusteiden sisältöön on ollut muutostoiveita sekä opiskelijoilta että koulutuksen järjestäjiltä. Tutkintosuoritukset ja koulutuksen järjestäjien/oppilaitosten yli 10 tutkinnon suoritusmäärät ovat lisääntyneet tarkastelujaksolla 2018 - 2019. Valinnaisia osaamisaloja on kolme (3), joista suosituin on Yritysneuvonta palvelujen kehittäminen (173), seuraavana verkostotoiminnan kehittäminen (41). Yritysneuvontaorganisaation kehittäminen tutkinnon osa on valittu 15 kertaa vuonna 2019; tämä tutkinnon osahan on suunniteltu neuvontaorganisaatioiden esimiehille.

Tutkinnon osa	Tutkinnon osat
Verkostotoiminnan kehittäminen	41
Yritysneuvonnan toimintaympäristön hyödyntäminen	184
Yritysneuvonnan toteuttaminen ja kehittäminen	181
Yritysneuvontaorganisaation kehittäminen	15
Yritysneuvonta palvelujen kehittäminen	173
Yhteensä	594

Lisäohjeistuksen tarpeet tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa tai ammattitaidon osoittamistavoissa

Työelämätoimikunnalle ei ole tullut lisäohjeistukseen liittyviä kysymyksiä eikä niitä ole tullut esille vierailukäynneillämme.

Kokemuksia uusien tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Yrittäjyyssalan työelämätoimikunnan toimintakaudella ei ole tullut uusia tutkintojen perusteita. Terveiset OPH:lle, että toivomme yrittäjän ammattitutkinnon tutkinnon osia hyödynnettäisiin muiden tutkintoihin opintopolkujen rakentamisessa.